

Μπορούν οι πόλεις της Κύπρου να γίνουν πιο ανθεκτικές στα κύματα καύσωνα;

Η αστική θερμική νησίδα είναι ένα φαινόμενο που κάνει τις πόλεις ευάλωτες στον καύσωνα και προκαλείται κυρίως από την απορρόφηση και κατακράτηση θερμότητας από τις κατασκευές και την άσφαλτο. Η έλλειψη πρασίνου, η σφράγιση του εδάφους, η δυσχέρεια της ροής του αέρα μεταξύ των κτιρίων και η αυξημένη χρήση ιδιωτικών οχημάτων εντείνουν αυτό το φαινόμενο, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια ακραίων συνθηκών. Η παρατεταμένη χρήση κλιματιστικών και ο περιορισμός της ανθρώπινης δραστηριότητας σε εσωτερικούς χώρους έχει επιπτώσεις τόσο στην υγεία όσο και στην κατανάλωση ενέργειας. Οι πόλεις της Κύπρου βιώνουν έντονα αυτές τις συνθήκες καθώς έχουν προκύψει από ένα κλιματικά μη φιλικό μοντέλο ανάπτυξης που μπορεί να αυξήσει τη θερμοκρασία του αέρα πέραν των επτά βαθμών Κελσίου και να αποτρέψει τη νυχτερινή ψύξη. Αν και ο χρόνος δεν γυρίζει πίσω για να διορθωθεί το παρελθόν, υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για να τις κάνουν ανθεκτικότερες στην κλιματική κρίση.

Εδώ και σχεδόν ένα αιώνα οι οικιστικές μας περιοχές αναπτύσσονται με τα ίδια συστατικά: το οικόπεδο των 521 τετραγωνικών μέτρων, τα περιμετρικά «δέκα πόθκια» από τα όρια, μια δαιδαλώδη διάταξη οδών που αποθαρρύνουν το περπάτημα και καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό γης, καθώς και διάσπαρτους μικρούς χώρους πρασίνου. Αυτός ο τύπος ανάπτυξης, που επινοήθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα για να φιλοξενεί ισόγεια cottage houses, διατηρεί ακόμα και σήμερα τις τακτές αποστάσεις μεταξύ των κτιρίων ώστε να επωφελοποιηθεί ο φυσικός αερισμός. Στην

προσπάθεια όμως να χωρέσουν σύγχρονες πολυκατοικίες στον ίδιο τύπο και μέγεθος οικοπέδου εξαφανίζεται το πράσινο και τα δέντρα και σφραγίζεται το έδαφος. Η επιτομή δε της πλήρους σφράγισης του εδάφους είναι ο σχεδιασμός των τοπικών μας δρόμων, που πλέον δεν περιλαμβάνει καθόλου δέντρα. Από την άλλη, η διασπορά των μικρών πάρκων θα μπορούσε παρέχει νησίδες δροσισμού, αν έλειπαν από αυτά αρκετά κυβικά μέτρα σκυροδέματος και σφραγισμένων επιφανειών. Αν εφαρμόσουμε στρατηγικές ανασχεδιασμού και πρασινίσματος των τοπικών δρόμων, αποσφραγίσουμε το έδαφος και εφαρμογή συγκεκριμένων κανόνων, κινήτρων και ελέγχου για τον βιοκλιματικό σχεδιασμό των κτιρίων, τη διατήρηση του ιδιωτικού πρασίνου και τις πράσινες οροφές, θα δούμε μέσα από προσομοιώσεις τη σημαντική μείωση της θερμοκρασίας που επιτυγχάνεται.

Δεν είναι όμως αρκετό να εστιάζουμε στις γειτονιές. Χρειάζεται ταυτόχρονα και μια μεγάλη προσπάθεια σε χωροταξική και στρατηγική κλίμακα. Τα μεγάλα

Οι πόλεις της Κύπρου βιώνουν έντονα αυτές τις συνθήκες καθώς έχουν προκύψει από ένα κλιματικά μη φιλικό μοντέλο ανάπτυξης που μπορεί να αυξήσει τη θερμοκρασία του αέρα πέραν των επτά βαθμών Κελσίου και να αποτρέψει τη νυχτερινή ψύξη.

δασικά πάρκα, οι μεγάλες φυσικές και γεωργικές περιοχές που περιβάλλουν τις πόλεις και τους οικισμούς, φυσικά στοιχεία όπως τα αργάκια και οι χείμαρροι, είναι ζωτικής σημασίας για την φυσική ψύξη. Πρόσφατα μια πολεοδομική αρχή στην Αγγλία, εν μέσω στεγαστικής κρίσης, απέρριψε αίτηση για μεγάλη οικιστική ανάπτυξη με την αιτιολογία ότι θα ενώνονταν δύο οικισμοί και θα διακοπτόταν η πράσινη ζώνη (green belt) που επιβάλλεται να τους διαχωρίζει. Η συνεχής επέκταση των ζωνών ανάπτυξης και η απουσία πράσινων διαδρόμων έχει σοβαρές κλιματικές επιπτώσεις. Αυτός είναι ένας από τους

λόγους που απαιτείται η εκπόνηση τοπικών κλιματικών σχεδίων (LCPs) που να καλύπτουν κάθε αστικό σύμπλεγμα μαζί με την περιστασιακή του ύπαιθρο.

Μαζί τον συνάδελφο Πάρι Φωκαΐδη, συμμετέχουμε στην Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τα Τοπικά Κλιματικά Σχέδια (EURO LCP) που αξιολογεί την κατάσταση της προσαρμογής των ευρωπαϊκών πόλεων στην κλιματική κρίση. Η αύξηση της αστικής θερμοκρασίας και οι επιπτώσεις των φαινομένων έντονων βροχοπτώσεων είναι τα δύο σημαντικότερα προβλήματα στα οποία εστιάζουν τα σχέδια. Το ευρύ κοινό έχει πρόσβαση σε ποσοτικούς στόχους

Οι κυπριακές πόλεις δεν έχουν ακόμα προχωρήσει σε κλιματικά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική κρίση, ενώ οι δράσεις του κάθε Δήμου συνήθως περιορίζονται στα στενά όριά του.

ώστε να ευαισθητοποιείται και να συμμετέχει στην προσπάθεια. Υπάρχουν στόχοι, όπως για παράδειγμα η αντιμετώπιση της σφράγισης εδάφους, που δεν μπορεί να επιτευχθεί, όταν ο μέσος πολίτης κυριαρχείται από μια κουλτούρα αποστροφής προς τις χωμάτινες ή άλλες φυσικές επιφάνειες.

Ανάπτυξη αστικού πρασίνου

Οι κυπριακές πόλεις δεν έχουν ακόμα προχωρήσει σε κλιματικά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική κρίση, ενώ οι δράσεις του κάθε Δήμου συνήθως περιορίζονται στα στενά όριά του. Μια σοβαρή πρωτοβουλία αναλαμβάνει τώρα η Λεμεσός με τη συμμετοχή της στο ευρωπαϊκό δίκτυο 100 CNSC που θα ευοδωθεί εφόσον υπάρξουν γενναίες πολιτικές αποφάσεις, πολλές από τις οποίες αφορούν ενέργειες του κεντρικού κράτους. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας (EURO LCP) έχουμε καταγράψει κρίσιμες δράσεις όπως: ο πράσινος εκσυγχρονισμός των κτιριοδομικών και πολεοδομικών κανονισμών, η ενεργοποίηση της αδρανούς γης που θα περιορίσει τη διάχυση της ανάπτυξης προς την ύπαιθρο, η αποσφράγιση του εδάφους, η εισαγωγή εργαλείων σχεδιασμού και χρηματοδότησης πράσινων αναπλάσεων γειτονιών, η προτεραιοποίηση

του πεζού και του ποδηλάτου σε όλα τα αστικά δίκτυα, οι πράσινοι διάδρομοι και οι φυτεμένες/πράσινες οροφές, η μείωση του αποτυπώματος άνθρακα και της απορρόφησης θερμότητας των κατασκευών, η πρόσβαση σε χώρους δροσισμού, η προστασία του χώματος, η ενίσχυση της αστικής βιοποικιλότητας, η ανάπτυξη του αστικού πρασίνου κ.λπ. Οι δράσεις έχουν βραχυχρόνια και μακροχρόνια αποτελέσματα όμως θα πρέπει να δρομολογηθούν το ταχύτερο από φορείς που να έχουν τα εργαλεία, την αρμοδιότητα και τη χρηματοδότηση. Δεν υπάρχει δυστυχώς η πολυτέλεια της βήμα προς βήμα εφαρμογής, οι εξελίξεις της κλιματικής κρίσης μας προλαβαίνουν.

Μία από τις τελευταίες μέρες με την κίτρινη προειδοποίηση, λίγο μετά το μεσημέρι, πρόσεξα μια φίλη που περπατούσε στο πεζοδρόμιο επιστρέφοντας από τη δουλειά προς το σπίτι της. Αν και η συγκεκριμένη απόσταση κατοικίας - εργασίας είναι γύρω στα 500 μέτρα, δηλαδή 6-7 λεπτά πεζή, αμέσως μου ήρθε στο μυαλό η συνήθης επωδός ειδημόνων και μη ότι κανένας (Κύπριος;) δεν μπορεί να μετακινείται με τα πόδια τους πέντε θερμούς μήνες του χρόνου.

Η συγκεκριμένη γειτονιά είναι πλήρως δομημένη, με πολυκατοικίες 4-6 ορόφων που έρχιναν σκιά στον δρόμο, οι οποίες μαζί με μια συνεχή παράταξη δέντρων έκαναν αυτή την παράτολμη επιλογή τουλάχιστον υποφερτή. Δεν ξέρουμε πόσο ανθεκτικές είναι οι πόλεις της Κύπρου στα κύματα καύσωνα, όμως τυχαία συμβάντα όπως αυτό μπορούν να γεννήσουν κάποια αισιοδοξία.

Ο δρ Βύρων Ιωάννου είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολεοδομίας στο Πανεπιστήμιο Frederick.